

massá a politikai légkört, és dolgozzák meg úgy a közvéleményt, hogy a zsidóság megsemmisítésének semmi ne álljon az útjában. Himmler kevesellte a külügyminisztérium diplomáciai kezdeményezéseit, és 1943 májusában azt javasolta Kalttenbrunnernak, az RSHA vezetőjének, hogy kezdjenek vizsgálatot a zsidók rituális gyilkosságainak ügyében. Rendezzenek látványos pereket, vonultassák fel a legjobb szakértőket, széles körben terjesszék a per során felszínre került „bizonyítékokat”, hogy „a kérdéses országokból könnyebben lehessen kitelepíteni a zsidókat”. A helyi rituális gyilkossági esetek hitelét növelendő, a propagandaszervek utasítást kaptak, hogy árrasszák el a közvéleményt Helmuth Schlamm *Die jüdischen Ritualmorde* c. írásának példányaival.⁶⁸

Május 21-én Sztójay megbeszélést folytatott Wagnerral, akit tájékoztatott arról, hogy a Hitler–Horthy-találkozó nyomán Kállay „fontolóra vette, hogy határozott intézkedéseket kezdeményez a zsidók ellen”. Ismételten rámutatott a nehézségekre, amelyeket a zsidókérdés megoldása támaszt Magyarországon, és kifejtette, hogy a zsidóellenes intézkedéseket fokozatosan lenne célszerű bevezetni. Az első lépésként a zsidóknak csak egy részét telepítenék át, mégpedig azokat, akiknek eltűnése nem kelt riadalmat a hátramaradókban, s csak akkor folytatnák az akciót, ha az első kitelepítettek már egzisztenciát tudtak teremteni maguknak.⁶⁹

Okkal feltételezhető azonban, hogy a Sztójay által előadottak nem fedték pontosan a kormány akkori hivatalos álláspontját. A külügyminisztérium utasította Jagowot, hogy tájékozzódjék Budapesten e tárgyban.⁷⁰ Jagow 1943. június 2-án jelentette feletteseinek, hogy személyes véleménye szerint kétséges, vajon Sztójajnak volt-e felhatalmazása a fentiek közlésére. Kállay 1943. május 29-i beszédében fejtette ki álláspontját, amely Jagow szerint nem sokat változott, mert leszögezte: mindaddig nem hajlandó deportáltatni a zsidókat, amíg nem tudja, hogy hová kerülnek.⁷¹

Június 11-én Sztójajnak újabb megbeszélése volt a zsidókérdésről a külügyminisztériumban. Ezúttal a politikai osztály helyettes vezetőjével, Otto von Erdmannsdorffal találkozott. Megint a zsidókérdés radikális megoldásának gazdasági bonyodalmaikat eszterelte, és megkönnyebbülésnek adott hangot, hogy Kállay a zsidókérdés humanus megoldását óhajtja Magyarországon.⁷²

Nagyon valószínűtlen, hogy a németeket meggyőzték volna Sztójay bizonykodásai. Gyanakvásuk nemhogy eloszlott, hanem inkább megnőtt, amikor 1943 júliusában Himmler hivatala egy Horthyval folytatott beszélgetésről kapott jelentést. Ebből kitűnt, hogy a zsidókérdésben a kormányzó nagymértékben osztja miniszterelnöke nézeteit. A jelentés meg nem nevezett készítője hangsúlyozta, hogy Horthy hajlandónak látszik az országot megszabadítani „a kis zsidóktól”, akik eredetileg Galíciá-